

Halk Eğitim Merkezlerinde Yürütülen Aile Eğitimlerinin Ebeveyn Tutumlarına Etkisi

The Effect of Family Education Provided in Public Education Centers on Parental Attitudes

Meltem Akın Kösterelioglu¹, Bekir Altunel²

¹Sorumlu Yazar, Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, mkostereli@amasya.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-9213-9135>)

²Kumru Halk Eğitim Merkezi bekir.altunel1@gmail.com, (<https://orcid.org/0009-0000-3198-5410>)

Geliş Tarihi: 13.02.2025

Kabul Tarihi: 10.06.2025

ÖZ

Araştırmada halk eğitim merkezlerinde yürütülen aile eğitimi programının ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ebeveynlerin tutumları demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutum boyutlarında incelenmiştir. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ordu İlinin Kumru İlçesinde Halk Eğitim Merkezi tarafından yürütülen aile eğitimi programına katılan 301 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmada bir nicel araştırma yöntemi olan deneysel desen tercih edilmiştir. Araştırmada araştırmacıların hazırladığı kişisel bilgi formunun yanında Karabulut Demir ve Şendil'in (2008) geliştirdikleri "Ebeveyn Tutum Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. 46 maddeden oluşan ölçek dört boyuttan oluşmaktadır. Verilerin analizi için öncelikle verilerin normallik testleri yapılmış olup her boyutta elde edilen puanlar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre normal dağılım gösteren verilerin ön test-son test karşılaştırmasında ilişkili örneklem için t testi uygulanırken normal dağılım göstermeyen verilerin ön test ve son test karşılaştırmaları Wilcoxon testiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda verilen aile eğitimlerinin ebeveynlerin demokratik tutumlarında olumlu yönde bir yükselmeye; otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarında azalmaya neden olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması, aile eğitimlerinin içeriklerinin çocukların farklı gelişim dönemlerinin (çocukluk, ergenlik gibi) dönemsel özelliklerine göre özelleştirilmesi ve bu eğitimi alan ebeveynlerin tutumlarındaki değişimin çocukların gözünden değerlendirilmesi gibi önerilerde bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, aile eğitimi programları, ebeveyn tutumları, halk eğitim merkezleri.

ABSTRACT

This study investigated how parents' attitudes toward their kids were affected by the family education program provided in public education centers. The attitudes of parents were examined in four dimensions: democratic, authoritarian, overprotective and permissive. The research was conducted with 301 participants who participated in the family education program conducted by the Public Education Center in Kumru District of Ordu Province in the spring semester of the 2022-2023 academic year. Experimental design from quantitative research methods was used in the study. In addition to the personal information form prepared by the researchers, the "Parental Attitude Scale" developed by Karabulut Demir and Şendil (2008) was used as a data collection tool. The 46-item scale consists of four dimensions. For the analysis of the data, normality tests were performed and the scores obtained in each dimension were evaluated separately. Accordingly, the t-test for dependent samples was applied in the pre-test, post-test comparison of the

normally distributed data, while the pre-test and post-test comparisons of the non-normally distributed data were performed by Wilcoxon test. The study revealed that the family trainings positively increased the parents' democratic attitudes while decreasing their authoritarian, overprotective, and permissive attitudes. In the light of these results, recommendations can be made such as expanding family trainings, customizing the content of family trainings according to the periodic characteristics of the various developmental stages of children (e.g., childhood, adolescence), and evaluating the changes in the attitudes of parents who receive this training from the perspective of children.

Keywords: Family education, family education programs, parental attitudes, public education centers.

GİRİŞ

Aile, toplumu oluşturan temel yapı taşıdır. Güçlü ve geleceğe emin adımlarla yürüyebilen bir toplum yapısı oluşturma temel şartı, sağlıklı ve iyi organize olmuş bir aile kurumuna sahip olmaktır. Bu niteliğe sahip olan ailelerin psikolojik, sosyolojik ve fiziki ihtiyaçları giderilmiş, iletişim, çatışma yönetimi ve sosyal ilişkiler alanlarında temel becerilere sahip bireylerden oluşması beklenir.

Birey dünyaya geldiği andan itibaren sürekli bir öğrenme etkinliği içerisinde. Bu süreç, bazen çevresel gözlemlerle bazen de uzmanların verdiği eğitimlerle gerçekleşebilir. Bu noktada aile bireyin temel öğrenme kaynaklarından birisidir. Birey ilk öğrenmelerini anne, baba ve diğer aile üyelerinden edinmektedir. Bu bakımdan aileyi oluşturan bireylerin biyolojik, kültürel ve fizyolojik nitelikleri bireyin öğrenme etkinliğinin kalitesinde önemli bir etkiye sahip olduğu gibi (Kılıç; 2010) bireyin kişilik ve karakter gelişimi açısından da son derece önemlidir.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde sergilediği davranışlar bireylerin bilişsel, psikolojik, sosyal ve duygusal gelişimlerini etkilemektedir. Bu süreçte ebeveyn davranışlarının en önemli belirleyicilerinden birisi anne baba (ebeveyn) tutumlarıdır. Ebeveyn tutumu, Spera'ya (2005) göre ebeveynlerin tutum ve davranışları ile inanç ve beklentilerini içeren duygusal ortam olarak tanımlanmaktadır. Kaya ve diğerlerine (2012) göre gelişme çağındaki olan birey ebeveynleriyle özdeşim kurarak, kişilik ve karakterinin temellerini oluşturmaktadır. Ebeveyn tutumlarıyla davranışlarını özdeşleştiren çocuk, onları model alarak benzer tutum ve davranışlar sergilemeye başlar ve bu durum bireyin yaşamının tamamını etkiler. Ebeveynlerin sergiledikleri olumlu tutumlar, çocuğun kendisi ile barışık, mutlu bir birey olmalarında önemli etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir. Tam tersi olumsuz tutum ve davranışlar ise bireyin kendisi ve sosyal ilişkileri açısından bazı problemlere neden olabilmektedir. Kısacası çocukların ebeveynleri ile etkileşimlerinin niteliği, onların ihtiyaçlarının karşılanması ve gelişimleri açısından son derece önem taşımaktadır (Senemoğlu, 2009). Literatür incelendiğinde ebeveyn tutumlarının farklı boyutlarda ele alındığı görülmektedir (Baumrid, 1966; Senemoğlu, 2009; Spera, 2005; Yavuzer 2001). Bu çalışmada kullanılan ölçek demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları şeklinde ele alındığından inceleme söz konusu tutumlar üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Demokratik ebeveyn tutumu, çocuğun uygunsuz bir davranış sergilemesi durumunda ebeveynin, kontrolünü kaybetmeden çocuğu nasıl yönlendirdiği ile ayırt edilir (Maccoby & Martin, 1983). Demokratik nitelikleri ön plana çıkan anne-babalar çocuklarını denetlenmekle birlikte, diğer taraftan onlara karşı son derece duyarlı, tutarlı, kararlı, hoşgörülü, güven verici ve destekleyicidirler (Çağdaş & Seçer, 2006). Bu tür aile ortamı bireylere belirli sınırlar dahilinde kendilerine güvenme ve sağlıklı bir özerklik geliştirme fırsatları sunmaktadır (Kopko, 2007). Bu tür aile yapısında yetişen bireyler, kendine güvenen, girişimci, yaratıcı, düşüncelerini ifade edebilen ve sorunlara alternatif çözümler üretebilen bireyler olarak yaşamlarını sürdürebilirler (Kösterelioğlu, 2018). Demokratik ebeveyn tutumunun en belirgin özelliklerinden birisinin bireye duyulan saygı olduğu söylenebilir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının fikirlerini önemserler dolayısıyla çocuk da başkalarının fikirlerine saygı duymayı öğrenir.

Otoriter ebeveyn tutumu; ebeveynler son derece katıdır. Disiplinli davranır, cezalandırıcı ve kısıtlayıcı bir üslup kullanırlar. Otoriter ebeveynler çocuklarından kendilerinin koyduğu kural ve talimatlara sorgulamadan uymalarını beklerler ve çocukların düşünceleri ve fikirleri bu tutuma sahip ailelerce önemsenmez (Baumrind, 1991; Baumrind, 1971; Gander & Gardiner, 1998). Otoriter tutuma sahip ebeveynlerin yetiştirdiği çocukların öz saygılarının düşük olması veya kaygı düzeylerinin yüksek olması gibi benlik sorunları yaşadıkları, kişilerarası ilişkilerde onay bekledikleri ve genellikle psikolojik uyumda zorlandıkları görülmüştür (Sümer, Aktürk & Helvacı, 2010). Otoriter tutumla, yetişen çocuklarda kişilikleri hiçe sayıldığından dolayı özgüven eksikliği ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn baskısına maruz kalan çocuk, içe dönük, çekingen, başkalarından kolayca etkilenebilen, oldukça hassas bir kişiliğe sahip olabileceği gibi (Yavuzer, 2001) hırçın ve agresif davranışlar da sergileyebilmektedir.

Aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynler, çocuğa karşı normalin üzerinde kontrolcü davranmakta ve ilgi göstermektedirler. Bu durumun sonucunda ise çocuk, diğerlerine karşı aşırı bağımlı ve düşük öz güvenli bir birey haline gelebilmektedir (Yavuzer, 2001). Aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının başına her an olumsuz bir şey gelebileceği kaygısını taşımaktadırlar. Söz konusu kaygı kendilerine de zarar verirken çocuklarının kişilik gelişimini de kısıtlamaktadır. Çocuklarına aşırı koruyuculuk adına ergenlik döneminde de baskı yapan bu ebeveynler çocuklarının hayata hazırlanmalarını da engellemiş olurlar (Tan, 2007). Bu tür ortamlarda yetişen çocuklar ayrıca, diğerlerinden aşırı bağımsız, hayal kırıklığına uğramış, güvensiz ve isyankardır (Tuzgöl, 1998). Ayrıca bu bireyler duyguların öz yönetimini iyi bir şekilde geliştiremezler ve bunun sonucunda kararsız, doyumsuz ve sorumsuz bireyler olarak büyüyebilirler (Yavuzer, 2001). Bu durum ise bireylerin yaşamları boyunca tüm ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Maccoby ve Martin (1983) ve Baumrind'in (1966) araştırmalarında "izin verici" ebeveyn tutumunu, izin verici-müşamahakâr (hoşgörülü) ve izin verici-ihmalkâr olarak kendi içinde iki kategoride ifade etmişlerdir. İzin verici-müşamahakâr ebeveynler oldukça hoşgörülü davranışlar sergilerken çocuklarına daha özgür bir alan yaratırlar. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına sıcak, samimi ve ilgili davranarak, onlara karşı sevgilerini açıkça ifade ederler. İzin verici ihmalkâr tutuma sahip olanlar ise çocuklarına denetleme yapmaz ve onların davranışlarına sınırlama getirmezler. Bu tutumu benimseyen ebeveynler ayrıca çocuklarıyla hiç ilgilenmez ve sevgi de göstermezler (Yılmaz, 2000). İzin verici müşamahakar aile ortamında yetişen bireyler özellikle ergenlik döneminde pek çok kararı bağımsız olarak verebilirler. Bu durum ergenlerin kendilerini kontrol etmelerinde zorluk yaşamalarına ve benmerkezci davranışlar sergilemelerine neden olabilir (Baumrind, 1991). Ayrıca bu tutum çocukların şımarmasına ve onlara öncelik verilmesini beklemelerine neden olabilmektedir. Kendilerine öncelik verilmediği zaman huzursuzluk yaşar ve aile dışı sosyal ilişkilere uyum sağlayamazlar (Ekşi, 1990). İzin verici ihmalkâr ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklarda bazı ihtiyaçları göz ardı edilebileceği için bu durum öz kontrol eksikliği yaratabilir. Ayrıca çocukların kendilerine olan saygıları ve yeterlilik düzeyleri olumsuz etkilenebilir (Baumrind, Larzelere & Owens, 2010). Dolayısıyla izin verici tutumun da bireyin sağlıklı bir gelişim göstermesi açısından ideal düzeyde olması gerektiği söylenebilir.

Güçlü ve geleceğe emin adımlarla yürüeyebilen bir toplum oluşturabilmek için güçlü ve sağlıklı bir aile yapısına sahip olmak çok önemlidir. Ailenin temel özelliklerini koruyabilen sağlıklı bir aile yapısı oluşturabilen toplumlar, sağlam temeller üzerine oturabilen, güçlü toplumlar haline gelebilmişlerdir. Bunu sağlayabilmek için aile kurumunu oluşturan bireylerin; evlilik, iletişim, çocuk yetiştirme, çatışma yönetimi gibi pek çok alanda geliştirilmesi gerekmektedir. Öğrenme sürekli gelişen ve değişen bir olgudur. Günümüzde sahip olunan bilgi birikimi ve teknoloji düzeyi bireyin öğrenme etkinliğinin farklılaşmasına değişiklik göstermesine yol açmaktadır. Bireyin ilk öğrenmelerini oluşturan aile üyelerinin de bu değişime ayak uydurması ve kendini yenilemesi, geliştirmesi gerekmektedir. Eski toplumlarda ebeveynler kendi anne ve babalarından, aile büyüklerinden edindikleri bilgiler ve yöntemlerle çocuklarını

eğitmekteyken günümüz toplumsal yapısında hızla artan endüstrileşmenin ortaya çıkardığı çekirdek aile yapısı informal öğrenme kapsamında değerlendirilebilecek ebeveynlerden öğrenme olgusunun ortadan kalkmasına ve anne babanın çocuklarına verecekleri eğitimi öncelikle kendilerinin edinmeleri ihtiyacını doğurmuştur. Bu da günümüzde sayısı giderek artan çekirdek ailenin ebeveynlerine eğitim açısından destek verilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Ebeveynler her zaman çocuklarının hayatının merkezinde olmuştur. Anne-babalar onların ilk rol modeli olduğundan küçük çocuklar ebeveynlerinin yardımıyla temel becerileri öğrenebilir ve sağlıklı yetişkinler olabilirler. Etkili ebeveyn eğitim programları ile ebeveynler çocuklarına nasıl davranacaklarını, onları nasıl yöneteceklerini, problem durumlarında nasıl tepki vermeleri gerektiği ve çocuklarıyla nasıl uygun şekilde iletişim kurmaları gerektiğini öğrenebilirler. (Mann, Pearl & Behle, 2004). Hoard ve Shepperd (2005) tarafından tanımlandığı üzere; ebeveyn eğitimi, çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak amacıyla ebeveynlere uzmanlar tarafından verilen sistematik bir eğitimidir. Myers'ın (1996) belirttiği gibi çocuk bakımı, sağlığı ve gelişimi konusunda ebeveyn eğitimi tüm toplum için önemlidir. Modern toplumlarda her iki ebeveyn de evin içinde ve dışında uzun saatler çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum stresli ortamlarda yaşamak zorunda kalmalarına ve çocuklarına sınırlı zaman ayırmak zorunda kalmalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin ebeveynlik tutum ve yeteneklerini nasıl yöneteceklerini ve çocuklarına duygusal ve fiziksel olarak nasıl destek sağlamaları gerektiğini öğrenmeleri gerekmektedir.

Lundhal, Nimer ve Parsons'a (2006) göre en önemli soru ebeveyn programları aracılığıyla çocuğun nasıl şekillendirilmesi gerektiğidir. Ebeveyn çocuk etkileşiminde kötü muamele etkili bir şekilde önlenir veya azaltılır. Şu anda mevcut olan ebeveyn eğitim programları bu amaçla genellikle çocuk yetiştirme becerilerinin ve ebeveynlik uygulamalarının geliştirilmesine ve sert ebeveynliğe yönelik ebeveyn tutumlarının değiştirilmesine odaklanmaktadır. Bu programların çoğunda bireysel veya grup bazlı ebeveynlik desteği sunulmaktadır. Bu programlar şunlardır: olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimini teşvik etmek, ebeveyn bilgisini artırmak, çocuk gelişiminin iyileştirilmesi, disiplin stratejilerinin ve davranış yönetiminin iyileştirilmesi ve ebeveynlerin çocuklarına ve/veya genel olarak ebeveynliğe karşı tutumları şeklindedir. Çoğu program aynı zamanda ebeveynlerin duygusal refahını artırmayı amaçlayan bileşenler olarak öfkelerini ve streslerini kontrol etmeyi öğrenmelerini içermektedir.

Ülkemizde de özellikle 1980'li yıllardan itibaren aile eğitimi konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış ve zaman içerisinde değişen şartlara bağlı olarak bu çalışmalar yenilenerek değişikliklere uğramıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan aile eğitimi programlarına yönelik çalışmalardan bazıları "Eşit Fırsat: Anne-çocuk Eğitim Programının Değerlendirilmesi" (Bekman, 1998); "Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu" (Atmaca Koçak, 2004), "Benim Ailem Programının Etkililiği" (Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, 2006) şeklindedir. Aile eğitimi sağlıklı ve bilinçli nesiller oluşturabilmek için anne ve babalara temel düzeyde ebeveynlik eğitimi verilmesini öngörmektedir. Bu amaçla 2022 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün bir projesi olarak "Aile Okulu Kurs Programı" oluşturmuş ve bu proje hala devam etmektedir. Bu programda anne ve babalara iletişim, sosyal ve duygusal beceri gelişimi, akran ilişkileri, bilinçli teknoloji kullanımı çatışma ve stres yönetimi, bağımlılık, ahlaki gelişim alanlarında temel düzeyde eğitim verilmesi amaçlanmaktadır. Altunel ve Akın Kösterelioğlu (2023) tarafından yapılan aile okulu eğitiminin etkililiğine ilişkin katılımcı görüşlerinin belirlenmesi başlıklı çalışmada "Aile Okulu Kurs Programı" ebeveynlerin bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Söz konusu çalışmada katılımcılar, aldıkları eğitimin iletişim ve empati becerilerine olumlu katkı sağladığını, ancak çatışma ve stres yönetimi ile bilinçli teknoloji kullanımı konularında daha fazla destek sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu çalışmada ise Halk Eğitim Merkezlerinde yürütülen Aile Okulu Kurs Programına katılan ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının eğitim öncesinde ve sonrasında belirlenerek verilen eğitimin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu sayede güçlü

ve sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için ailelere destek olmayı amaçlayan bu tarz çalışmaların niteliğinin artırılması noktasında temel bir bilgi havuzu oluşturulması amaçlanmaktadır. Çalışma ebeveyn tutumlarının geliştirilebilir olduğunu göstermesi, aile eğitiminin etkililiğini bilimsel olarak kanıtlaması, politika ve uygulamalara yön verme potansiyeline sahip olması bakımından önemlidir. Bu kapsamda aşağıdaki alt sorular cevaplandırılmıştır.

1. Aile eğitimi programının ebeveynlerin demokratik tutumlarına etkisi nasıldır?
2. Aile eğitimi programının ebeveynlerin otoriter tutumlarına etkisi nasıldır?
3. Aile eğitimi programının ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarına etkisi nasıldır?
4. Aile eğitimi programının ebeveynlerin izin verici tutumlarına etkisi nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma, bir nicel araştırma yöntemi olan deneysel desen ile yürütülmüştür. Bilimsel yöntemler arasında en kesin sonuçlara ulaşma imkânı tanıyan bu desende araştırmacı karşılaştırılabilir işlemleri uygulayarak bu işlemlerin etkilerini incelemektedir (Büyük Öztürk vd., 2014). Aile eğitimi alan ebeveynlerin aldıkları eğitimin çocuklarına yönelik tutumlarında herhangi bir etkiye neden olup olmadığı incelenmeye çalışıldığından araştırmada tek grup ön test-son test desen tercih edilmiştir. Söz konusu desen uygulamanın bir grup üzerinden yürütüldüğü ve grubun iki kez ölçüldüğü desendir. Bu desende ilk olarak bağımlı değişkeni ölçmek için ön test uygulanır, daha sonra deneysel işlem uygulanır ve son olarak bağımlı değişken ikinci kez ölçülerek işlem tamamlanır. Deneysel işlem aynı ölçme araçları ve aynı denekler kullanılarak yapılmaktadır (Büyük Öztürk vd., 2014).

2.1 Çalışma Grubu

Çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ordu ilinin kumru ilçesinde halk eğitim merkezi tarafından yürütülen aile eğitimi programına katılan 301 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1*Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler*

Değişkenler		f	%	Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	212	70.4	Aylık Gelir	5 binTL ve altı	146	48.5
	Erkek	89	29.6		5 bin-10 bin	111	36.9
Yaş	20yaş altı	9	3.0		10 bin-20 bin	38	12.6
	21-30 yaş	76	25.2		20 bin ve üzeri	6	2.0
	31-40 yaş	131	43.5	Çocuk Sayısı	1	35	11.6
	41 ve üzeri yaş	85	28.2		2	102	33.9
Eğitim Durumu	İlkokul	95	31.6		3	110	36.5
	Ortaokul	111	36.9		4 ve üzeri	54	17.9
	Lise	72	23.9	Aile Eğitimine daha önce Katılma Durumu	Evet	28	9.3
	Üniversite	23	7.6		Hayır	273	90.7
Çocuğun Eğitim Düzeyi	Okul Öncesi	55	18.3	Toplam		301	100
	İlkokul	91	30.2				
	Orta Okul	96	31.9				
	Lise	43	14.3				
	Üniversite	16	5.3				
Toplam		301	100				

Tablo 1 incelendiğinde Aile Eğitimi Programına katılan 301 katılımcının %70.4'ü kadın, %29.6'sı erkektir. Yaş değişkeni açısından ele alındığında katılımcıların büyük çoğunluğunun 31 yaşın üzerinde olduğu; eğitim durumu değişkeni açısından sadece %7.6'sının üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğun eğitim durumu değişkeni açısından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun zorunlu eğitim çağında olan çocukların ebeveynleri olduğu söylenebilir. Aylık gelir durumları incelendiğinde ebeveynlerin %48.5'inin aylık gelirinin 5 bin TL'nin altında %36.9'unun aylık geliri 5 bin ile 10 bin TL'nin arasında, yalnızca %2'sinin aylık gelirinin 20 bin TL ve üzerinde olduğu görülmektedir. Çocuk sayısı değişkeni açısından incelendiğinde %11.6'sı tek çocuğa sahipken %17.9'u 4'ten fazla çocuğa sahiptir. Ebeveynlerin araştırma öncesinde bir aile eğitimi programına katılıp katılmama durumları incelendiğinde ise %90.7'sinin aile eğitimi programına katılmadığı anlaşılmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırladıkları kişisel bilgi formu ile Karabulut Demir ve Şendil'in (2008) geliştirdikleri "Ebeveyn Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. 46 maddeden oluşan ölçek dört boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerliğini sınamak üzere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı (.80) yüksek ve Bartlett testi sonucunun anlamlı ($p < .0001$) bulunmasıyla faktör analizi yapılmış ve ölçeğin dört boyuttan oluştuğu görülmüştür. Güvenirliliği test etmek adına ölçeğin iç tutarlık katsayıları incelenmiş ve Cronbach alfa değerleri her bir alt boyut için hesaplanmıştır. Söz konusu değerler, demokratik boyutta 0.83, otoriter boyuta 0.76, aşırı koruyucu boyutta 0.75 ve izin verici boyutta ise 0.74 olarak hesaplanırken; bu araştırmada ise

demokratik boyut 0.88, otoriter boyut 0.81, aşırı koruyucu boyut 0.75 ve izin verici boyutta 0.70 şeklinde hesaplanmıştır.

Halk Eğitimi Merkezlerinde verilen “Aile Okulu” kurs programı 44 saat süren yüz yüze eğitimden oluşmaktadır. Söz konusu eğitim sonunda ebeveynlerin çatışmaya neden olabilecek unsurlar hakkında edindiği bilgilerle stresli anlarında çatışmaya neden olabilecek tavır ve davranışlardan uzak durabilecek farkındalığa ulaşması, siber zorbalığın ne olduğunu bilerek siber zorbalığa karşı doğru tutum ve davranışlar geliştirmesi, çocukların akranlarıyla ilişkilerinde yaşayabileceği olumlu ya da olumsuz durumlar hakkında bilgi sahibi olarak onların ilişkilerini iyileştirme ve geliştirmelerine nasıl katkı sağlayabileceğini fark etmesi, ebeveyn tutumlarının bağımlılık üzerinde olası etkilerini bilerek bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan korunmada ailenin rolünü ve önemini açıklaması, aile kavramından yola çıkarak ailede empati, iletişim, sorun çözme, dayanışma gibi becerilerin gelişmiş olmasının çocuklarının gelişiminde etkili olduğunu fark etmesi, çocukların yaşlara göre gelişim süreçleri, sosyal ve duygusal beceri özellikleri gibi konularda bilgilenip öğrenci velisi olarak kişisel niteliklerini geliştirme konusunda sorumluluk duyması gibi kazanımlar hedeflenmektedir (MEB,2024). Veri toplama sürecinde ikinci araştırmacı tarafından kurs programına katılan ebeveynlere hem eğitim öncesinde hem de eğitim sonrasında kişisel bilgi formu ve ebeveyn tutum ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra ölçekler verilen numaralara göre eşleştirilerek ön test ve son test puanları üzerinden analiz edilmiştir.

2.3. Araştırma ve Yayın Etiği

Bu araştırma Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulunun 2022/28-11 ve E-30640013-108.01-102241 sayılı kararı ve Rektörlük makamının oluru ile uygun görülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizinde ilk olarak verilerin normallik testleri yapılmış olup ölçekte yer alan alt boyutlardan elde edilen puanlar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösterip göstermemeye durumları basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanarak değerlendirilmiş olup bu katsayı değerlerinden +2 ve -2 aralığında olan verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2016; Pituch & Stevens, 2016). Buna göre normal dağılım gösteren verilerin ön test-son test karşılaştırmasında ilişkili örneklem için t testi uygulanırken normal dağılım göstermeyen verilerin ön test ve son test karşılaştırmasında Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Bulgular alt problemlere göre sırasıyla ele alınmıştır.

3.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Ebeveynlerin demokratik tutumlarına ilişkin ön test- son test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Aile Eğitimi Programının Ebeveynlerin Demokratik Tutumlarına İlişkin Ön test- Son Test Puanları

Boyut	Test Türü	N	Min	Max	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik tutum	Ön test	301	18	114	64.5	14.16	-.481	1.429
	Son Test	301	28	80	68.9	9.98	-1.358	1.481

Demokratik tutuma ilişkin ön test- son testlerinin karşılaştırılmasında çarpıklık ve basıklık değerleri ifade edilen puan aralığında olup normal dağılım gösterdiğinden ilişkili örneklem t testi ile analiz edilmiş olup bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Demokratik Tutum Ön test-Son test Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Boyut	Test Türü	N	$\bar{x}$	S	df	t	p
Demokratik tutum	Ön test	301	64.5316	14.15662	300	-5.155	.000
	Son test	301	68.8538	9.97657			

Tablo 3 incelendiğinde ebeveynlerin aile eğitimi öncesindeki demokratik tutum ön test puanları ile eğitim sonrası son test puanları karşılaştırılmıştır. Belirtilen puanlar arasında son test lehine anlamlı fark bulunmuştur [$t=-5.155$, $p<.05$]. Buna göre ebeveynlerin çocuklarına yönelik demokratik tutumlarının olumlu yönde değiştiği söylenebilir. Etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2=0.08$) olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda verilen eğitimin ebeveynlerin demokratik tutumları üzerinde orta düzeyde bir etki oluşturduğu söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin otoriter tutumlarına ilişkin ön test- son test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Aile Eğitimi Programının Ebeveynlerin Otoriter Tutumlarına İlişkin Ön test- Son Test Puanları

Boyut	Test Türü	N	Min	Max	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Otoriter tutum	Ön test	301	11	47	25.44	9.06	.393	-.806
	Son Test	301	11	47	20.82	7.63	.885	.323

Otokratik tutuma ilişkin ön test- son testlerinin karşılaştırıldığında normal dağılım değerleri arasında kaldığı için ilişkili örneklem t testi işe koşulmuştur. Bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5*Otokratik Tutum Ön test-Son test Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular*

Boyut	Test Türü	N	$\bar{x}$	S	df	t	p
Otokratik Tutum	Ön test	301	25.44	9.06	300	7.219	.000
	Son test	301	20.82	7.63			

Tablo 5 incelendiğinde ebeveynlerin aile eğitimi öncesindeki otokratik tutum ön test puanları ile eğitim sonrası son test puanları arasında ön test lehine anlamlı fark vardır [$t=7.219$, $p<.05$]. Buna göre ebeveynlerin çocuklarına yönelik otokratik tutumlarının azalma yönünde değiştiği söylenebilir. Etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2= 0.15$) olduğu görülmektedir. Buna göre verilen eğitimin ebeveynlerin otoriter tutumlarının azalmasında büyük düzeyde bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarına ilişkin ön test- son test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6*Aile Eğitimi Programının Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu Tutumlarına İlişkin Ön test-Son Test Puanları*

Boyut	Test Türü	N	Min	Max	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Aşırı Koruyucu tutum	Ön test	301	16	45	34.44	6.13	-.313	-.421
	Son Test	301	16	45	33.11	7.72	.135	1.339

Aşırı koruyucu tutuma sahip ailelerin ön test- son testlerinin karşılaştırılmasında değerlerin normal dağılım gösterdiğinden dolayı ilişkili örneklem t testi işe koşulmuş ve bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7*Aşırı Koruyucu Tutum Ön test-Son test Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular*

Boyut	Test Türü	N	$\bar{x}$	S	df	t	p
Aşırı Koruyucu Tutum	Ön test	301	34.44	6.13	300	2.553	.011
	Son test	301	33.11	7.72			

Tablo 7 incelendiğinde ebeveynlerin aile eğitimi öncesindeki aşırı koruyucu tutum ön test puanları ile eğitim sonrası son test puanları arasında ön test lehine anlamlı fark mevcuttur [$t=2.553$, $p<.011$]. Buna göre ebeveynlerin çocuklarına yönelik aşırı koruyucu tutumlarının azalma yönünde değiştiği söylenebilir. Etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2= 0.02$) olduğu görülmektedir. Buna göre verilen eğitimin ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarına düşük düzeyde bir etkiye sahiptir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin izin verici tutumlarına ilişkin ön test- son test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Aile Eğitimi Programının Ebeveynlerin İzin Verici Tutumlarına İlişkin Ön test- Son Test Puanları

Boyut	Test Türü	N	Min	Max	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
İzin verici tutum	Ön test	301	10	64	22.80	6.72	1.223	4.716
	Son Test	301	9	72	20.23	7.20	1.913	8.516

İzin verici tutuma ilişkin ön test- son testlerinin karşılaştırılmasında çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde dağılımın normal olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı veriler ilişkili örneklem wilcoxon işaretli sıralar testi ile incelenerek Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

İzin Verici Tutum Ön test-Son test Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Boyut	Son test-Ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
İzin Verici Tutum	Negatif sıra	172	156.31	26884.,50	-5.063	.000
	Pozitif Sıra	110	118.35	13018.50		
	Eşit	19				
	Toplam	301				

Tablo 9 incelendiğinde aile eğitimi programına katılan ebeveynlerin izin verici aile tutumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir [$Z=-5.063$ $p<.05$ $r=0.32$]. Etki büyüklüğü incelendiğinde $r=0.32$ eğitimin orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Ebeveynlerin eğitim öncesindeki izin verici tutum puanlarının eğitim sonrasındaki tutum puanlarından (median ön=22) (median son =19) yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre verilen eğitim ebeveynlerin izin verici tutumlarında azalma yönünde bir etkiye sebep olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Aile içerisinde özellikle doğumdan sonraki ilk yıllarda çocuğa karşı sergilenen sevgi ve ilgi çocuğun öz güven duygusunun oluşmasında önemli bir etkidir. Ebeveynlerin gözlenen davranış ve tutumları, çocuğun davranışlarını, cinsiyet rollerini daha da genellendiğinde ise kişilik gelişimlerini etkileyebilmektedir (Senemoğlu, 2013). Ebeveynlerin çocuğa gösterdikleri ilgi ile çocukların kişilik gelişimi arasındaki ilişki yapılan araştırmalarla da ispatlanmıştır. Buna göre çocuğuna ilgi göstermeyen, çocuğundan uzakta olan ebeveynlerin çocuklarında saldırganlık eğiliminin yüksek, okul başarısının düşük olduğu, içki ve sigara kullanımına küçük yaşlarda başlama eğilimi ve duygusal kontrolün zayıf olması yanında uzun süreli amaçlarının da olmadığı görülmüştür (Steinberg, Lamborn, Dornbusch & Darling, 1992).

Çocuğun yaşamında oldukça önemli bir etken olan anne ve babaların ebeveynlik, çocuklarının bakımları ve eğitimleri konularında bilgi ve becerilerini arttırmaları önem arz etmektedir. Toplumda meydana gelen değişimler, ebeveynlerin de yaşam ve rollerinin değişmesine neden olmakta, bu bağlamda geleneksel destek sistemleri zayıflamakta ve daha profesyonel düzeyde bir desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler (Kılıç, 2010). Bu bağlamda ebeveynlik programları birleşik bir ebeveynlik hizmeti sunmaktadır. Ebeveynlerde bilgi ve beceri geliştirme, yetkinlik geliştirme ve destek (Cowen, 2001) sağlayan programların çocuklar ve tüm aile için ebeveynlere etkili ebeveynlik becerilerinin öğretilmesi ve ebeveynlerin problem çözme becerilerini geliştirmek gibi olumlu etkileri bulunmaktadır (Kaminski, Valle, Filene & Boyle, 2008). Çocuklara hizmet sunmanın önemli bir bileşeni olarak ve ebeveynlerin desteklenmesinde ebeveynlik programları yaygın olarak kullanılmaktadır (Law, Plunkett, Taylor & Gunning, 2009). Ülkemizde de Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yürütülen “Aile Okulu Kurs Programı” aracılığıyla pek çok ebeveyn eğitim programı uygulanmıştır. Bu eğitim programına katılan ebeveynlerin tutumlarındaki değişimi tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın ilk bulgusuna göre aile eğitimlerinin ebeveynlerin demokratik tutumlarında olumlu yönde bir yükselme olduğu görülmüştür. En ideal ebeveyn tutumu olarak kabul edilen demokratik tutum, aile içerisinde iletişim kanallarının karşılıklı açık olduğu, çocuğa duygusal destek sağlandığı, özerklik sağlaması için ihtiyaç duyulan koşulların oluşturulduğu bir ortam yaratır. Demokratik tutuma sahip aile ortamlarında büyüyen çocukların ebeveynlerinin sahip olduğu değerleri içselleştirdikleri, psikolojik gelişim ve uyum açısından pozitif davranışlar sergiledikleri görülmüştür (Sümer, Gündoğdu Aktürk & Helvacı, 2010). Spera’nın (2005) araştırmasında demokratik ebeveyn tutumunun akademik başarı ve arkadaşlarıyla uyumlu ilişkiler gibi konularla olumlu yönde ilişki olduğuna dikkat çekilirken; Steinberg (2001) tarafından yapılan çalışmada ise demokratik ebeveyn tutumunun psikolojik gelişim üzerindeki olumlu etkisine vurgu yapılmıştır. Diğer taraftan ülkemizde yapılan çalışmalarda da demokratik ebeveyn tutumu çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini geliştirdiği, akademik başarının yükseldiği ve sosyal kaygının azaldığı (Arı & Seçer, 2004; Kaya, Bozaslan, Genç 2012; Yılmaz, 2007); çocuğun öz kavramına pozitif yönde katkı sağladığı (Barut & Ayyıldız, 2005); çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireylerde benlik saygısını olumlu yönde etkilediği (Çakır, 2003; Gürçay, 1993), duygusal zekâlarının daha yüksek olduğu (Dinçer, 2021), sosyal kaygı düzeylerinin düşük (Baltacı, 2010) olduğu araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda verilen aile eğitimlerinin ebeveynlerin demokratik tutumunda yükselmeye neden olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusuna göre verilen aile eğitimi ebeveynlerin otoriter tutumlarında azalmaya neden olmuş ve eğitimin bu konuda büyük bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Otoriter tutuma sahip ebeveynler, iyi düzenlenmiş ve açıkça belirtilen kurallara sahip yapılandırılmış ortamlar yaratırlar (Darling, 1999). Otoriter ailelerde yetiştirilen çocukların özsayıları düşük olurken, kaygı düzeylerinin yüksek olması gibi benlik sorunları yaşadıkları, ilişkilerde onay bekledikleri ve daha çok psikolojik uyumda sorun yaşadıkları bulgularına erişilmiştir (Sümer, Gündoğdu Aktürk & Helvacı, 2010). Çocuğun tüm davranışları için katı kurallar koyan cezalandırıcı, dilek ve isteklerinin ifade edilmesini engelleyen ve sınırlandıran ebeveynlerin çocuklarının, kuralcı, otoriter, diğer çocuklara karşı düşmanlık besleyen, despot, yetişkinlere karşı dirençli, yaratıcılıktan uzak bireyler olarak yetiştikleri görülmüştür (Senemoğlu, 2013:11). Ayrıca otoriter ebeveyn tutumu ile yetişen bireylerin, benlik saygıları düşük, sosyal kaygı düzeyleri yüksek (Ceral & Dağ, 2005; Çeçen, 2008); akademik başarıları düşüktür (Gökçedağ, 2001). Bu tutumu benimseyen ebeveynler, çocuğun uyması gereken katı kuralları kendileri belirleyerek çocuğa dikte ederler yani genellikle tek yönlü bir iletişim tarzına sahiptirler. Çocuğun müzakere yapmasına çok az yer vardır veya hiç yer yoktur ve kurallar genellikle açıklanmaz. Çocuklarının hiçbir hata yapmadan bu standartlara uymasını beklerler. Hatalar genellikle cezayla sonuçlanır. Otoriter ebeveynler normalde daha az şefkatlidirler ve sınırlı esnekliğe sahip yüksek beklentilere sahiptirler (Sanvictores & Mendez, 2022). Verilen eğitimin ebeveynlerin otoriter tutumlarında azalmaya neden olması ebeveyn çocuk ilişkisi açısından olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu aile eğitimlerinin ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olsa da yine de bu tutumlarında eğitim sonrası bir düşüşe neden olduğu şeklindedir. Çocuğu korumak ve himaye etmek ebeveynliğin gerektirdiği normal bir davranış olmakla birlikte bu davranışı çocuğun kendini gerçekleştireceği faaliyetlere engel olacak şekilde bir tutumla sergilemek “aşırı koruyucu/ himayeci” olarak tanımlanmaktadır. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuğun gelişiminde etkili olan özgürlük alanlarını engelleyerek ona nasıl davranması ve neyi nasıl yapması gerektiğine ilişkin talimatlar verir (Kulaksızoğlu, 2000). Bu tutuma sahip ebeveynlerin olduğu aile ortamında yetişen çocukların kendilerini güdüleme, koruma ve geliştirmede enerjileri azalmaktadır. Bu çocuklar bir problemle karşılaştıklarında problemle baş etmede zorluk yaşarken genelde duygularından kaçır ve duygularını bastırma eğilimi gösterirler. Bu çocuklarda, ürkeklik, inatçılık, mantıksız kavgalar çıkarma, çabuk üzölme, diğer kişilere bağımlı birey olma gibi kişilik ve davranış özellikleri gelişebilir (Stein, 2007; Yavuzer, 2003; Yörüköğlu, 2004). Erkan’ın (2002) bir çalışmasında sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenler düşük olanlara göre aile ortamında daha çok koruyucu tutumla karşılaşmışlardır. Ayrıca Aunola ve Nurmi (2005) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise ebeveynleri tarafından çocuğa uygulanan davranışsal ve psikolojik kontrol odaklı aşırı koruyucu tutum düzeyi azaldığında çocukların saldırgan davranış gösterme eğilimlerinin de azaldığı bulgularına erişilmiştir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu ise aile eğitimleri ebeveynlerin izin verici tutumları üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olsa da izin verici tutumlarında eğitim sonrası bir azalma saptanmıştır. İzin verici ebeveyn tutumu, çocuğu merkeze alan aile olarak da tanımlanmaktadır. Bu ailelerde kontrol düşük, kabul ve ilgi ise yüksek olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocuklarına çok ilgilidir ve duyarlıdır. Çocuğa aile ve toplum içinde uyması gereken kuralların öğretilmediği ve küçük kural ihlallerinin görmezden gelindiği bir tutumdur (Şanlı,2007). Ebeveynlerin davranışlarını çocuğun istekleri belirler. Çocuktan olgun davranış sergilemesi beklenmez. Çocuklara mümkün oldukça az müdahale de bulunulur. Bu aile tutumu, içerisinde çocuğun cinsel ve saldırgan dürtülerinin de kabulünü içinde barındırır. Çocuğun tercihlerine, yemek, uyku ve oyun saatleri konusunda müdahale edilmesinden kaçınılır (Stein,2007). Buna bağılı olarak da bu tutumla yetiştirilen çocuklar disiplinsiz, sınırlarını belirleyemeyen, davranışlarını düzenleyemeyen bireyler olarak yetişirler. Bu ailelerde büyüyen çocuklar ilk defa okul döneminde bazı kurallarla karşılaşır ve bu durumda kurallar karşısında hayal kırıklığı ve hatta uyum sorunları yaşayabilirler. Yetişkin olduklarında da toplumda kendilerine sunulmayan bazı hakların kendilerinde olduğunu düşünürler. Yine bu çocukların diğer insanların ilgisini çekmek ve onlardan hizmet beklemek gibi eğilimleri söz konusudur. Sosyal sorumluluk almada ilgileri düşükken dürtüsel davranışlar gösterme ve saldırganlık eğilimleri nispeten yüksektir. İstediklerini elde etmek konusunda sabırsızdır. Hayal etme, merak ve coşku eksikliği beraberinde sürekli yeni ve yapay coşkular oluşturma gereksinimleri vardır. Bunun sonucunda da doyumsuz birer yetişkin olurlar (Stein, 2007; Yavuzer, 2003; Yörüköğlu, 2004). Yılmaz (2007) tarafından yapılan bir araştırmaya göre algılanan ana baba tutumlarına göre izin verici/ihmalcâr tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların akademik başarının düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. İzin verici ebeveynlerin çocuklarında düşük benlik saygısı, dürtüsellik ve saldırganlık ile ilişkili davranışlar gözlenebilmektedir (Power,2013). İzin verici aile ortamında yetişen çocukların stresle baş etme, öz düzenleme becerisi, duygu kontrolü ve sorumluluk alma gibi konularda sorun yaşadıkları gözlenmiştir (Baumrind, 1989; Darling &Steinberg, 1993, Spera, 2005). İzin verici müsamahacâr, yani hoşgörölü ebeveynler sıcak ve şefkatli olma eğilimindedirler ve genellikle minimum beklentilere sahiptirler. Çocuklarına sınırlı kurallar dayatırlar. İletişim açık kalır ancak ebeveynler çocuklarının sorunları kendilerinin çözmesine izin verir. Bu düşük beklenti seviyeleri genellikle disiplinin nadiren kullanılmasıyla sonuçlanır. Ebeveynlerden çok arkadaş gibi davranırlar (Sanvictores & Mendez,2022). Genel olarak, hoşgörölü ebeveynlerin çocukları genellikle bir miktar özgüvene ve iyi sosyal becerilere sahiptir. Ancak dürtüsel, talepkâr, bencil ve öz düzenlemeden yoksun olabilirler (Leeman and others,2014; Piottrowski, Lapierre &

Linebarger,2013). Bu bağlamda verilen aile eğitimi sonrasında ebeveynlerin izin verici tutumlarında bir azalmanın olması da olumlu bir etki olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, belli bir sosyal ve eğitsel yazılımlara sahip olarak aile okulu kurs programına katılan ebeveynlerin aldıkları bu eğitimlerin sonucunda ebeveyn çocuk ilişkisi açısından ebeveynlerin tutumlarına olumlu yönde bir katkı gösterdiği söylenebilir. Bulgulardan hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Aile eğitimi sonrasında ebeveynlerin demokratik tutumlarında olumlu yönde bir yükselme olduğu görülmüştür.
2. Aile eğitimi ebeveynlerin otoriter tutumlarında azalmaya neden olmuş ve eğitimin bu konuda büyük bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.
3. Aile eğitimleri ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olsa da tutumlarında eğitim sonrası bir düşüş görülmüştür.
4. Aile eğitimleri ebeveynlerin izin verici tutumları üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olsa da izin verici tutumlarında eğitim sonrası bir azalma saptanmıştır.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir

1. Araştırma bulgularına göre aile eğitimleri ebeveynlerin demokratik tutumlarında artışa, otoriter tutumlarında azalmaya neden olarak her iki tutuma da olumlu yönde bir etki sağlamıştır. Bu bağlamda aile eğitimleri yaygınlaştırılabilir ve çağın getirdiği sorunlara göre güncellenerek sürekliliği sağlanabilir.
2. Araştırma bulgularına göre aile eğitimi programı ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları üzerinde düşük düzeyde, izin verici tutumları üzerinde orta düzeyde bir etkiye neden olmuştur. Buna göre eğitimin içeriğinin sınır koyma, kontrollü özgürlük gibi konular bağlamında bu tutumları geliştirici yönde geliştirilmesi sağlanabilir.
3. Aile eğitim programları, bölgesel sosyo-ekonomik özelliklere göre uyarlanabilir ve belediye, Aile Bakanlığı gibi kurumlarla iş birliği içerisinde periyodik olarak yürütülebilir.
4. Aile eğitimlerinin içeriklerinin çocukların farklı gelişim dönemlerindeki (çocukluk, ergenlik gibi) dönemsel özelliklerine göre özelleştirilmesi sağlanabilir.
5. Aile eğitimi programlarının etkililiği uzun vadede incelenerek buna göre içerik güncellemesi yapılabilir.
6. Aile eğitimi programına katılan ebeveynlerin tutum değişiklikleri nitel ve nicel verilerin bir arada olduğu karma yöntem araştırmalarıyla daha derinlemesine incelenebilir.
7. Bu eğitimi alan ebeveynlerin tutumlarındaki değişim çocukların gözünden de değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altunel, B. & Akın Kösterelioğlu, M .(2023). Aile okulu eğitiminin etkililiğine ilişkin katılımcı görüşlerinin belirlenmesi.7. *Uluslararası Avrasya sosyal bilimler kongresi tam metin kitabı*.(pp.889-905). Korint Yayıncılık. www.icoess.com/upload/9c9d1c29-eab3-4b54-8a87-f1b91f11e7e4.pdf
- Argun Y. (1995). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının orta okul öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkileri*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi
- Arı R & Seçer Z.(2004). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,10, 451-463.

- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76 (6), 1144-1159.
- Atmaca Koçak, A. (2004). *Baba destek programı değerlendirme raporu*. AÇEV Yayınları. www.acev.org.tr
- Baltacı, Ö. (2010). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Barut Y. & Ayyıldız A. (2005). *İlköğretim okulu öğrencilerinin öz kavramı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması*. http://yadem.comu.edu.tr/1stELTKonf/TR_Yasar_Oz_Kavrami.htm. Erişim Tarihi: 10.05.2023.
- Baumrind D, (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. In P. A. Cowan & E. M. Hetherington (Ed), *Advances in family research* (2). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baumrind D, Larzelere R E. & Owens E B, (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Science and Practice*, 10 (3): 157-201. doi:10.1080/15295190903290790
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior, *Child Development*, 3(4), 888–907.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Development Psychology*, 4 (1), 1–103.
- Baumrind, D. (1995). *Child maltreatment and optimal caregiving in social contexts*. New York, NY: Garland Publishing Inc
- Bekman, S.(1998). Eşit Fırsat: *Anne-çocuk Eğitim programının değerlendirilmesi*. AÇEV Yayınları. www.acev.org.tr
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz,Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (18. Baskı) Pegem Akademi
- Ceral, S.& Dağ, İ. (2005). Ergenlerde algılanan anne baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikiyatri Psikoloji (3P) Dergisi*.13 (4): 233–241
- Cowen, P. S. (2001). Effectiveness of a parent education intervention for at-risk families. *Journal of the Society of Pediatric Nurses*, 6, 73–82.
- Çağdaş A. & Seçer Z, (2006). *Anne baba eğitimi*. Kök Yayıncılık.
- Çakır, G. (2003). Ergenlerde kimlik statüsünün cinsiyet, anne-baba tutumu ve anne- babanın eğitim düzeyi ile ilişkisi. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 09-11 Temmuz 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve anababa tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6 (3), 415–431.
- Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. *ERIC Clearinghouse on EECE*, ED-99-CO-0020.
- Dinçer, B. (2021). *The examination of emotional intelligence among middle school students in terms of parental attitudes*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe University

- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana-babalar*. Bilgi Yayınevi
- Gander M.J.& Gardiner H.W. (1998). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çeviri: Bekir Onur). İmge Kitabevi
- George, D. & Mallery, P. (2016). *Ibm spss statistics 23 step by step: A simple guide and reference* (14th ed.). New York: Routledge.
- Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi
- Hoard, D. & Shepard, K.N. (2005). Parent education as parent centered prevention: a review of school related outcomes. *School Psychology Quarterly*, 20 (4), 434-454.
- Kaminski, J. W., Valle, L. A., Filene, J. H., & Boyle, C. L. (2008). A meta-analytic review of components associated with parent training program effectiveness. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 567-589.
- Kane, G.A., Wood V.A. & Barlow, J. (2007). Parenting programs: a systematic review and synthesis of qualitative research. *child care, Health and Development*, 33(69), 784-793.
- Karabulut Demir,E.& Şendil.(2008). Ebeveyn tutum ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25
- Kaya, A., Bozaslan, H. & Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kaya, A., Bozaslan, H. & Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2012) 208-225
- Kopko K, (2007). Parenting styles and adolescents. *Cornell Cooperative Extension*, Retrieved. http://www.human.cornell.edu/pam/outreach/parenting/research/upload/Parenting_20Styles-20and20Adolescents.pdf
- Kösterelioğlu, İ. (2018). Effects of parenting style on students' achievement goal orientation: a study on high school students. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 13,N 4, 91-107. <https://doi.org/10.29329/epasr.2018.178.5>
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Law, J., Plunkett, C., Taylor, J., & Gunning, M. (2009). Developing policy in the provision of parenting programmes: Integrating a review of reviews with the perspectives of both parents and professionals. *Child: Care, Health and Development*, 35, 302-312.
- Leeman RF, Patock-Peckham JA, Hoff RA, Krishnan-Sarin S, Steinberg MA, Rugle LJ,& Potenza MN. (2014). Perceived parental permissiveness toward gambling and risky behaviors in adolescents. *J Behav Addict*.3 (2):115-23.
- Leung, C., Sanders M.R., Leung S., Mak, R.& Lau, J. (2003). An Outcome evaluation of implementation of the triple-p positive parenting program in Hong Kong. *Family Process*, 42 (4), 531-44.
- Lundahl, B.W., Nimer, J & Parsons, B.(2006). Preventing child abuse: A meta-analysis of parent training programs. *Res. Soc. Work Pract.* 16, 251-262.

- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction, socialization, personality and social development. In P. H. Mussen & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of child psychology* (pp. 1–101). New York, NY: Willey.
- Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü. (MEB) (2003). *Benim ailem programının etkililiği*. <http://www.cgym.meb.gov.tr>
- Myers, R. (1996). *The twelve who survive. strengthening the early childhood programs*, ACEV Publication No:5
- Piotrowski JT, Lapierre MA. & Linebarger DL. (2013). Investigating Correlates of Self-Regulation in Early Childhood with a Representative Sample of English-Speaking American Families. *J Child Fam Stud.*,22 (3):423-436.
- Pituch, K. A. & Stevens, J. (2016). *Applied multivariate statistics for the social sciences, analyses with SAS and IBM'S SPSS* (6th ed.). New York: Routledge.
- Sanvictores,T & Mendez,M.D. (2022). *Types of Parenting Styles and Effects On Children*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK568743/>
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*.(23. Baskı.) Yargı Yayınevi
- Spera, C. (2005). Adolescents' perceptions of parental goals, practices, and styles in relation to their motivation and achievement. *The Journal of Early Adolescence*, 26 (4), 456-490.
- Stein HT. (2007). *Impact of parenting styles on children*. <http://ourworld.compuserve.com/homepages/hstein/parentin.htm> Erişim Tarihi:15.01.2025.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Adolescent-parent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-20.
- Sümer, N., Aktürk, E.G.& Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri:türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri:türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59
- Şanlı, D.(2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi
- Tuzgöl M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-baba ve çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The family is the fundamental building block of society. The essential condition for establishing a strong societal structure that can confidently move forward into the future is having a healthy and well-organized family institution. Families possessing this quality are expected to meet the psychological, sociological, and physical needs of their members, and be composed of individuals who have acquired basic skills in communication, conflict management, and social relationships.

Parents have always been at the center of their children's lives. As the primary role models for children, parents play a crucial role in helping young children learn fundamental skills and develop into healthy adults. Through effective parenting education programs, parents can learn how to interact with their children, manage them, respond appropriately to challenging situations, and communicate effectively with them (Mann, Pearl, Behle, 2004; Leung, Sanders, Leung, Mak, & Leu, 2003). As defined by Hoard and Shepperd (2005), parenting education is a systematic form of training provided by experts to parents, aimed at supporting the development of their children.

In our country, various studies on family education have been conducted, particularly since the 1980s, and these studies have been revised and adapted over time in response to changing circumstances. Family education aims to provide parents with basic-level parenting education in order to raise healthy and informed generations. In this context, in 2022, the Ministry of National Education's Directorate General for Lifelong Learning launched the "Family School Course Program," which is still ongoing. The program aims to provide parents with education in areas such as communication, social and emotional skill development, peer relationships, responsible use of technology, conflict and stress management, addiction, and moral development. This study investigates the impact of this educational program on parents' attitudes toward their children by assessing parents' attitudes before and after the training. By determining whether the attitudes of parents participating in the Family School program have changed, the goal is to create a foundational knowledge base that can help improve the quality of such programs, designed to support families in building a strong and healthy society. In this context, the following sub-questions were addressed:

1. What is the effect of the family education program on parents' democratic attitudes?
2. What is the effect of the family education program on parents' authoritarian attitudes?
3. What is the effect of the family education program on parents' overprotective attitudes?
4. What is the effect of the family education program on parents' permissive attitudes?

Method

The research was conducted with 301 participants who participated in the family education program conducted by the Public Education Center in Kumru District of Ordu Province in the spring semester of the 2022-2023 academic year. Experimental design from quantitative research methods was used in the study. In addition to a personal information form prepared by the researchers, the "Parenting Attitude Scale" developed by Karabulut Demir and Şendil (2008) was used. The scale consists of 46 items and is divided into four dimensions.* To analyze the data first, the normality tests of the data were performed, and the scores obtained from the sub-dimensions in the scale were evaluated separately. Whether or not they showed a normal

distribution was evaluated by calculating the kurtosis and skewness coefficients, and the data with these coefficient values between +2 and -2 were considered to have a normal distribution. If the specified values are within ± 2 values, it is considered that the data has a normal distribution (George and Mallery, 2016; Pituch and Stevens, 2016). Accordingly, the t-test was applied for dependent samples in the pretest-posttest comparison of normally distributed data, while the Wilcoxon test was used in the pretest and posttest comparison of non-normally distributed data.

Results and Discussion

It is important for mothers and fathers, who are very important factors in the child's life, to increase their knowledge and skills in parenting care, and education of their children. Changes in society cause parents' lives and roles to change, in this context, traditional support systems weaken and they may need more professional support (Kılıç, 2010). In this context, parenting programs offer a combined parenting service. Programs that provide knowledge, and skill development, competence development and support in parents (Cowen, 2001) have positive effects on children and the whole family, such as teaching parents effective parenting skills and improving parents' problem-solving skills (Kaminski, Valle, Filene, & Boyle, 2008).

When the findings of the research are evaluated in general, it can be said that the training received by the parents who participated in the family school course program with certain social and educational software made a positive contribution to the parents' attitudes in terms of parent-child relationships.

The following conclusions were reached based on the analyses conducted:

1. After the family education program, a positive increase in parents' democratic attitudes was observed.
2. The family education program led to a reduction in parents' authoritarian attitudes, and it was determined that the program had a significant impact in this regard.
3. Although the family education program had a low-level effect on parents' overprotective attitudes, a decrease in these attitudes was still observed after the training.
4. The family education program had a moderate effect on parents' permissive attitudes, and a reduction in permissive attitudes was observed after the training.

Based on these results, the following recommendations can be made:

1. According to the findings of the study, family trainings had a positive effect on both attitudes by increasing the democratic attitudes of parents and decreasing their authoritarian attitudes. In this context, family trainings can be expanded and their continuity can be ensured by updating them according to the problems brought by the age.
2. According to the findings of the study, the family education program had a low level effect on parents' overprotective attitudes and a medium level effect on their permissive attitudes. Accordingly, the content of the training program can be improved to improve these attitudes in the context of issues such as setting limits and controlled freedom.
3. Family education programs can be adapted according to regional socio-economic characteristics and can be conducted periodically in cooperation with institutions such as municipalities and the Ministry of Family.
4. The content of family education programs can be customized according to the periodic characteristics of children in different developmental periods (such as childhood, adolescence).

5. The effectiveness of family education programs can be examined in the long term and content can be updated accordingly.
6. Changes in the attitudes of parents participating in the family education program can be examined more in-depth with mixed-method research that combines qualitative and quantitative data.
7. The change in the attitudes of parents who receive this training can also be evaluated from the perspective of children.